

Evaluatierapport
Kempelonderzoekscentrum

Hogeschool de Kempel

**De kracht van
kennis.**

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag
T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870
I www.hobéon.nl
E info@hobéon.nl

Evaluatierapport **Kempelonderzoekscentrum**

Hogeschool de Kempel

Hobéon® Management Consult BV
5 september 2018

Commissie:

Prof. dr. W.M.G. Jochems
Dr. J. van Swet
Drs. H.J.Th. van de Ven
Secretaris:
I.A.M. van der Hoorn MSc

INHOUDSOPGAVE

1.	Opdracht en werkwijze	1
1.1	Kempelonderzoekscentrum (KOC)	1
1.2	Context van de evaluatie	1
1.3	Samenstelling onderzoekscommissie	1
1.4	Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport	2
1.5	De werkwijze	2
2.	Het onderzoeksprofiel en -programma	4
2.1	Onderzoeksprofiel	4
2.2	Onderzoeksprogramma	4
2.3	Indicatoren	5
3.	Organisatie, middelen en samenwerking	7
3.1	Organisatie	7
3.2	Mensen en middelen	8
3.3	Samenwerkingsverbanden	9
4.	Kwaliteit van het onderzoek	11
5.	Resultaten en impact	12
5.1	Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving	12
5.2	Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering	13
5.3	Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein	14
6.	Kwaliteitszorg	16
7.	Aanbevelingen	18
	BIJLAGE 1 Samenstelling commissie	19
	BIJLAGE 2 Programma visitatie	20

1. OPDRACHT EN WERKWIJZE

1.1 Kempelonderzoekscentrum (KOC)

Hogeschool de Kempel is een monosectorale onderwijsinstelling. Op haar vestiging in Helmond verzorgt De Kempel de bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs. Samen met enkele partners verzorgt De Kempel tevens de hbo-masteropleidingen Leren en Innoveren (MLI) en Passend Meesterschap (MPM). Hiernaast kunnen professionals bij De Kempel terecht voor een uitgebreid aanbod van nascholingstrajecten.

In 2009 ging het eerste onderzoeksthema van start binnen het Kempelonderzoekscentrum (KOC). Het betrof Betekenisvol leren onderwijzen (BLO). In 2010 werd het thema Eigentijds beoordelen in het onderwijs (EBO) opgericht. In 2013 kwam daar Persoonlijk meesterschap (PM) bij. Vanuit dit thema wordt nauw samengewerkt met onderzoekers van andere Radiant partners in het Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap (CEPM). Het onderzoeksthema Betekenisvol leren onderwijzen stopt aan het einde van het schooljaar 2017-2018.

Ten tijde van de onderzoeksvisitatie kent het Kempelonderzoekscentrum drie onderzoeksthema's:

- Betekenisvol leren onderwijzen in de werkplekleeromgeving o.l.v. lector dr. Jeannette Geldens (sinds 2009)
- Eigentijds beoordelen in het onderwijs o.l.v. lector dr. Jos Castelijns (sinds 2010)
- Persoonlijk meesterschap o.l.v. lector dr. Jeannette Geldens (sinds 2013)

1.2 Context van de evaluatie

De invoering van het landelijk kwaliteitszorgstelsel voor onderzoek in het hbo is het kader waarbinnen deze evaluatie heeft plaatsgevonden. Een hogeschool wordt geacht het functioneren van de onderzoekseenheden te laten evalueren door een onafhankelijke commissie en dit systematisch aan te pakken. De onderzoeksvisitatie van het Kempelonderzoekscentrum maakt hiervan deel uit.

Bij deze evaluatie zijn de vijf standaarden uit het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022 gehanteerd. De Commissie Evaluatie Kwaliteit Onderzoek (CEKO) houdt toezicht op de uitvoering van het BKO.

In opdracht van en in samenspraak met De Kempel is een onafhankelijke commissie ingesteld. Deze commissie heeft als evaluatiekader het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (2016-2022) gehanteerd.

1.3 Samenstelling onderzoekscommissie

De commissie is samengesteld in afstemming met het KOC en bestaat uit representanten van onderwijs, wetenschap en beroepspraktijk. Met goedkeuring van het College van Bestuur bestaat de onderzoekscommissie uit:

- de heer em. prof. dr. Wim Jochems, emeritus hoogleraar aan de Technische Universiteit Delft en emeritus hoogleraar onderwijsinnovatie aan de Technische Universiteit Eindhoven en in deze functies eindverantwoordelijk voor de lerarenopleidingen;
- mevrouw dr. Jacqueline van Swet, tot voor kort lector Leerkracht in Samenwerken bij Fontys Hogescholen;
- de heer drs. Harrie van de Ven, bestuurder van OPTIMUS primair onderwijs.

Een uitgebreidere beschrijving van functies en kennisgebieden vindt u in Bijlage 1. De door de individuele leden van de commissie ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn in het bezit van de secretaris van de commissie. Hierin verklaren de leden o.a. vijf jaar voorafgaand aan de visitatie geen professionele werkrelatie met de hogeschool te hebben gehad.

Mevrouw Inge van der Hoorn MSc trad op als secretaris van de onderzoekscommissie.

1.4 Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport

Voor de evaluatie van het Kempelonderzoekscentrum is gebruik gemaakt van het beoordelingskader dat is vastgelegd in het 'Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022'. Het rapport is geordend naar de vijf standaarden uit het beoordelingskader.

1. De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.
2. De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.
3. Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.
4. De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:
  - a. de beroepspraktijk en de samenleving
  - b. onderwijs en professionalisering
  - c. kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomeinHet onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.
5. De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluaties uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Het evaluatierapport heeft de volgende opbouw:

- Hoofdstuk 2 behandelt het onderzoeksprofiel en het werkprogramma (standaard 1).
- Hoofdstuk 3 beschrijft de organisatie, mensen en middelen (standaard 2)
- Hoofdstuk 4 richt zich op de kwaliteit van het onderzoek (standaard 3)
- Hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten en de impact van het onderzoek van het kenniscentrum (standaard 4)
- Hoofdstuk 6 behandelt tot slot de kwaliteitszorg voor zover relevant voor deze onderzoeksvisite (standaard 5).

1.5 De werkwijze

De onderzoekseenheid leverde een kritische reflectie aan, met onderliggende documentatie. Steekproefsgewijs is een aantal artikelen, publicaties en producten door de commissieleden geëvalueerd. Deze documentatie is geselecteerd uit de publicatielijsten uit 2016 en 2017 waarin zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte publicaties en producten waren opgenomen.

De commissieleden voerden op basis van deze documenten een voorlopige analyse uit op de vijf standaarden, resulterend in aandachtspunten voor de visitatie. De analyse en aandachtspunten vormden de leidraad voor de gesprekken tijdens de visitatie, die op 12 april 2018 plaatsvond in Helmond.

Er zijn gesprekken gevoerd met de lectoren en senior-onderzoekers, het College van Bestuur, de opleidingsmanagers, betrokken docentonderzoekers, met studenten en met een aantal stakeholders uit het werkveld, waaronder leraaronderzoekers.

Hiernaast zijn er tijdens de visitatie twee onderzoeksprojecten besproken met onderzoekers van De Kempel en stakeholders uit het werkveld in zogenoemde onderzoeksgesprekken. De besproken projecten komen uit de onderzoeksthema's Eigentijds beoordelen in het onderwijs (EBO) en Betekenisvol leren onderwijzen in de werkplekleromgeving (BLO). De commissie bekeek van tevoren publicaties en eventuele andere opbrengsten vanuit deze onderzoeksprojecten.

De keuze voor de gesprekspartners is in overleg tussen de onderzoekseenheid en de commissie tot stand gekomen. Het programma van de visitatie is opgenomen in Bijlage 2.

Het conceptrapport is op 19 juni 2018 aan het Kempelonderzoekscentrum aangeboden voor wederhoor. De voorzitter heeft het definitieve rapport in september 2018 vastgesteld en vervolgens is het aan de hogeschool aangeboden.

2. HET ONDERZOEKSPROFIEL EN -PROGRAMMA

Standaard 1: De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.

2.1 Onderzoeksprofiel

De missie van Hogeschool de Kempel is het opleiden van bekwame leraren. Het onderzoeksprofiel van het Kempelonderzoekscentrum sluit hierop aan. Het KOC streeft ernaar om via onderzoek bij te dragen aan de ontwikkeling van (de opleiding tot leraar) basisonderwijs. Dit is uitgewerkt in drie te onderscheiden doelen waaraan het KOC met zijn onderzoek wil bijdragen:

1. de ontwikkeling van het opleidingsonderwijs;
2. de ontwikkeling van de beroepspraktijk;
3. de ontwikkeling van gevalideerde kennis ten behoeve van de hierboven genoemde twee doelen.

Bovenstaande uitgangspunten op zichzelf leiden tot een breed onderzoeksprofiel; men mag immers verwachten dat elk onderzoek binnen een willekeurige pabo uiteindelijk bijdraagt aan de ontwikkeling van het basisonderwijs. Het onderzoeksprofiel wordt van focus voorzien door drie specifieke onderzoeksthema's, te weten:

- **Betekenisvol leren onderwijzen in de werkplekleeromgeving** (BLO), waarbij onderzoek centraal staat naar de wijze waarop betekenisvol onderwijs in de werkplekleeromgeving kan worden vormgegeven
- **Eigentijds Beoordelen in het Onderwijs** (EBO), dat zich richt op de vraag hoe leraren het leren van leerlingen kunnen ondersteunen door middel van eigentijds beoordelen; en
- **Persoonlijk Meesterschap** (PM) dat aandacht heeft voor de vraag hoe leraren afstemming en verbinding met leerlingen kunnen realiseren en hun brede (sociale en morele) ontwikkeling kunnen bevorderen.

Het werkveld is door het KOC betrokken bij de totstandkoming van het onderzoeksprofiel. De beide thema's sluiten aan bij de wensen en behoeften die leven in het (regionale) werkveld. De thema's zijn actueel en zorgen voor een uitdagend onderzoeksprofiel, zo concludeert de commissie.

In het voorwoord van de Kritische Reflectie van het KOC schreef de portefeuillehouder onderzoek van het CvB:

"Tegelijkertijd wordt binnen de programmering ook ruimte gecreëerd voor nieuwe onderzoeksprojecten die niet rechtstreeks aan een van de onderzoeksthema's te koppelen zijn. Op deze wijze realiseren we meer flexibiliteit bij het vormgeven van het onderzoeksprogramma."

De commissie was in eerste instantie wat huiverig voor de geboden gelegenheid om ook ander onderzoek uit te voeren, dat niet direct gerelateerd is aan de drie geformuleerde onderzoeksthema's. Dit draagt immers het risico in zich dat er een 'wildgroei' aan onderzoeken ontstaat, die de focus van het onderzoeksprofiel te niet doet. De commissie heeft hier met de leden van het KOC over gesproken en komt tot de conclusie dat er op een integere en legitieme wijze wordt omgegaan met de flexibele ruimte die wordt geboden. Zo wordt deze benut om enkele waardevolle projecten uit het onderzoeksthema Betekenisvol leren onderwijzen (BLO) voort te zetten, zodra dit onderzoeksthema aan het eind van dit schooljaar formeel wordt beëindigd.

2.2 Onderzoeksprogramma

In de afgelopen twee jaar zijn de onderzoeksthema's van De Kempel intensiever met elkaar gaan samenwerken. Waar ieder thema tot 2016-2017 een eigen onderzoeksplan opstelde, is er inmiddels sprake van een KOC-breed onderzoeksplan met bijbehorend jaarplan. In het Onderzoeksplan 2017-2018 staan de lopende onderzoeksprojecten benoemd (zie figuur 1).

In de onderzoeksprojecten herkent de commissie in sterke mate de ambitie van het KOC om bij te dragen aan de ontwikkeling van zowel het basisonderwijs (de beroepspraktijk, BP) als aan de opleiding tot leraar basisonderwijs (het opleidingsonderwijs, OO). De onderzoeksprojecten sluiten tevens mooi aan bij de onderzoeksthema's.

BIJDRAGEN AAN DE ONTWIKKELING VAN (DE OPLEIDING TOT LERAAR) BASISONDERWIJS	
Onderzoeksthema	Onderzoeksproject
EBO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Evalueren om te leren / Kennisbenutting Plus (BP) 2. Casestudy e-portfolio (BP) 3. Professionaliseringstraject Optimus (BP) 4. Proeftuin EBO (OO) 5. Profileringslijn EBO (OO)
PM	<ol style="list-style-type: none"> 6. Professionele dialoog (OO en BP) 7. Professionele dilemma's van opleiders (OO) 8. Professionele dilemma's van bestuurders (OO en BP) 9. Bruggenbouwers (OO en BP) 10. Leren omgaan met professionele identiteitsspanningen (OO en BP) 11. Leraren als change agents (OO en BP)
ANDERS	<ol style="list-style-type: none"> 12. Profileringslijn BLO (OO) 13. Samen (academisch) opleiden (OO en BP) 14. Onderzoek naar onderzoek in de opleiding (OO)

Figuur 1. Onderzoeksprogramma 2017-2018 (Bron: Onderzoeksplan 2017-2018, Kempelonderzoekscentrum)

Wat de commissie nog mist, en waar het KOC zelf en ook de portefeuillehouder onderzoek aangeven naar op zoek te zijn, is een intensievere inhoudelijke samenwerking tussen de onderzoeksthema's, zodanig dat deze elkaar daadwerkelijk ondersteunen en versterken. Projecten waarin meerdere onderzoeksthema's bij elkaar komen, zijn er (vrijwel) niet. Het KOC komt uit een situatie waarin de portefeuillehouder overleg voerde met de afzonderlijke lectoren. Inmiddels is er sprake van een maandelijks KOC-overleg, waarbij de portefeuillehouder, de lectoren en de senior-onderzoekers aanwezig zijn. Deze geïntensiveerde overlegstructuur leidt echter nog niet vanzelfsprekend tot een intensievere samenwerking in de feitelijke uitvoering van onderzoeksprojecten. Op het thema persoonlijk meesterschap zijn er wel raakvlakken te vinden, maar samenwerken gebeurt slechts incidenteel, zo vernam de commissie. Het KOC ziet zelf ook in dat er op dit vlak nog winst te boeken is. De commissie sluit zich hierbij aan en geeft het KOC ter overweging mee om onderling af te spreken dat bij een nader te bepalen aantal toekomstige onderzoeksprojecten erop wordt gestuurd dat de beide onderzoeksthema's betrokken zijn, om op die manier de samenwerking en het innovatieve vermogen van het onderzoekscentrum te stimuleren.

2.3 Indicatoren

Om de prestaties en de kwaliteit van het onderzoek aan hogescholen te meten wordt gebruik gemaakt van indicatoren. In het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022 wordt hiertoe een beperkte set van standaard indicatoren voorgeschreven, die door alle hogescholen wordt gebruikt. Passend bij de eigen missie en het eigen profiel, kiest iedere onderzoekseenheid daarnaast minimaal zes indicatoren om meer zicht te geven op het gebruik en de erkenning van het eigen onderzoek.

Het KOC heeft voor de periode 2017-2022 een factsheet opgesteld met prestatie-indicatoren. Met uitzondering van die over de inzet van personeel zijn de indicatoren vrijwel allemaal kwalitatief van aard. De indicatoren zijn geformuleerd in termen van bedoelingen. Met name aan het gesprek over de impact van onderzoek hecht het KOC veel belang; cijfers vindt men minder interessant. Gezien de doelstellingen van het KOC, die sterk gericht zijn op het ontwikkelen van de beroepspraktijk en de opleiding, heeft de commissie begrip voor een kwalitatieve formulering van de prestatie-indicatoren. Gelijktijdig suggereert zij het KOC om ook een aantal kwantitatieve (SMART) indicatoren te ontwikkelen.

De vindplaats voor de meting van een indicator (het bewijs van realisatie) is weergegeven in de factsheet (zie figuur 2 voor een impressie van de factsheet 2017-2022). Zo is evidentie voor de realisatie van indicatoren over de toepassing van resultaten te vinden in het jaarplan. Hierin wordt bijvoorbeeld per project concreet aangegeven op welke scholen het KOC een presentatie gaat verzorgen/heeft verzorgd over de resultaten van een onderzoeksproject.

	Onderwerp	Indicator	Bron/meting	
Onderzoeksprojecten	Aanleiding onderzoek	6	De onderzoeksprojecten sluiten aan bij de vragen die leven in de praktijk (opleiding en/of beroepspraktijk).	Formats onderzoeksprojecten
		7	De onderzoeksprojecten sluiten aan bij de strategische ambities en bijbehorende speerpunten van de hogeschool: realiseren van afstemming en verbinding; ontwikkelen van eigenheid en blijvende gerichtheid op ontwikkeling.	Notulen maandelijks overleg onderzoekseenheid
	Toepassing van resultaten	12	De onderzoeksresultaten dragen bij aan de ontwikkeling van (1) het opleidingsonderwijs en (2) de beroepspraktijk, in de vorm van nieuwe inzichten, producten en adviezen.	Jaarplannen
		13	De onderzoeksresultaten dragen bij aan de kennisontwikkeling over het opleidingsonderwijs en de beroepspraktijk.	Jaarplannen
		14	De onderzoeksprojecten als geheel dragen bij aan kennisbenutting op alle niveaus van de kennisladder: ontvangen, aannemen, toepassen en co-construeren.	Jaarplannen

Figuur 2. Weergave van een aantal indicatoren uit de Factsheet indicatoren 2017-2022 van het KOC

De commissie stelt vast dat de jaarplannen op een overzichtelijke wijze weergegeven of en borgen dat de onderzoeksprojecten bijdragen aan kennisbenutting. Echter, de jaarplannen zijn met name gericht op 'de wijze waarop' en niet op 'de mate waarin' er sprake is van kennisbenutting, zo merkt de commissie. Het verzorgen van presentaties staat niet per definitie gelijk aan het realiseren van blijvende impact. Om daarachter te komen is het van belang om na te gaan wat de basisschool met de informatie heeft gedaan, bij voorkeur gemeten op zowel de korte als de lange termijn. Zoals de onderzoekers ook zelf aangeven, is het voeren van het gesprek met partners hiertoe een belangrijk meetinstrument. Thema's als gebruikerstevredenheid en toepasbaarheid in de praktijk dienen in deze gesprekken expliciet en structureel aan de orde te komen, om evidentie op te halen over de impact van de onderzoeken van het KOC.

Conclusie

In haar overwegingen neemt de commissie mee dat het KOC een duidelijk en herkenbaar onderzoeksprofiel heeft, dat zich toespitst op (tot en met studiejaar 2017-2018) drie actuele thema's, en relevant is voor het werkveld, het eigen onderwijs en het kennisdomein. Het onderzoeksprogramma sluit aan bij de profilering. De samenwerking tussen de lectoren dient verder tot stand te komen om het profiel van het KOC te versterken. De flexibele ruimte voor onderzoeksvragen buiten EBO en PM bewijst haar nut, maar zal met gepaste zorgvuldigheid aangewend moeten blijven worden. De overgang van kwantitatieve naar kwalitatieve indicatoren is passend bij de doelstellingen van het KOC. De commissie vraagt aandacht voor de wijze waarop het KOC evidentie verzamelt voor het realiseren van de kwalitatief geformuleerde prestatie-indicatoren.

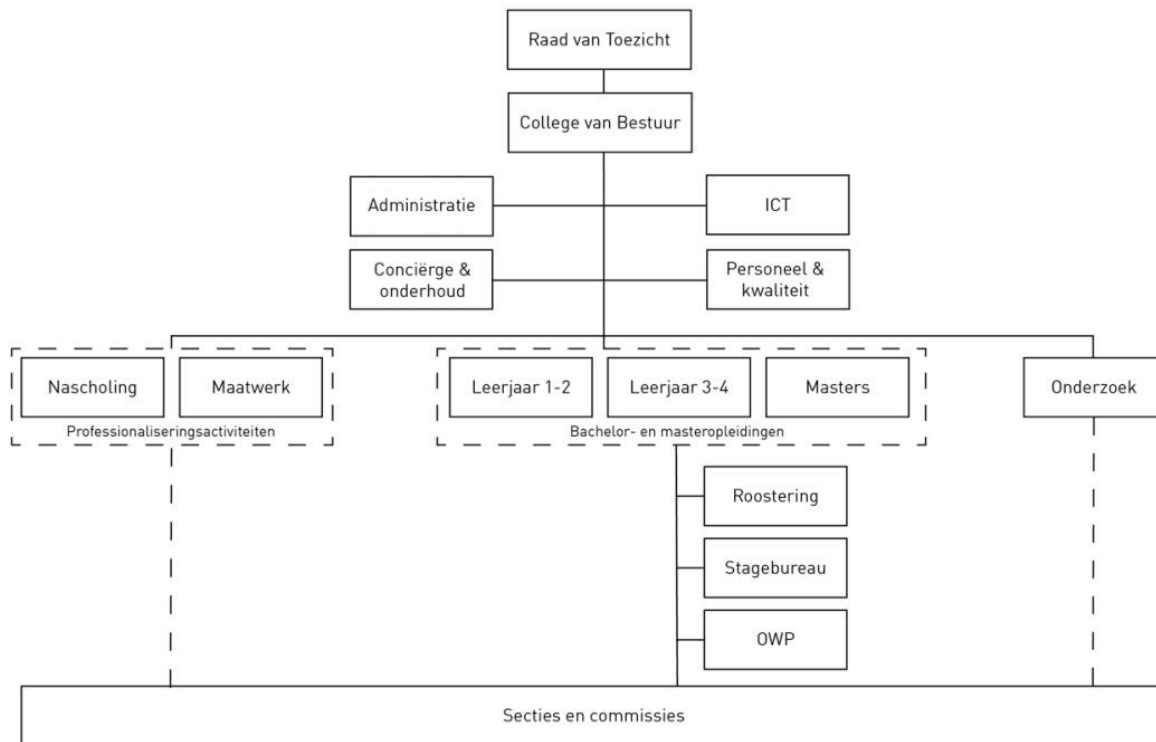
Op basis van bovenstaande bevindingen, komt de commissie voor standaard 1 tot het oordeel voldoende.

3. ORGANISATIE, MIDDELEN EN SAMENWERKING

Standaard 2: De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.

3.1 Organisatie

Organisatorisch is het onderzoek binnen Hogeschool de Kempel ondergebracht in het Kempelonderzoekscentrum. Dit is een zelfstandig team, dat functioneert onder de verantwoordelijkheid van het College van Bestuur. De onderzoekers van het KOC zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van hun deel van het onderzoeksplan van het KOC en zij leggen hierover verantwoording af aan het College van Bestuur, waarvan één van de leden onderzoek in zijn portefeuille heeft. De inbedding in de onderwijsorganisatie wordt gestalte gegeven via de opleidingscoördinatoren, waarmee geregeld afstemming plaatsvindt.

Figuur 3. Organogram Hogeschool de Kempel (bron: Kritische reflectie KOC, 2018)

In personele zin bestaat het Kempelonderzoekscentrum uit de twee lectoren en twee gepromoveerde docentonderzoekers (ook wel senior-onderzoekers). De senior-onderzoekers maken sinds 2017 formeel deel uit van het KOC. Het lid van het College van Bestuur met onderzoek in portefeuille is de voorzitter van het KOC. Sinds ongeveer een jaar voeren de teamleden maandelijks overleg met elkaar. Er wordt een vaste agenda gehanteerd voor het onderzoeksoverleg, waaraan het KOC Onderzoeksplan ten grondslag ligt. In de overleggen worden o.a. calls en verzoeken om deelname aan nieuwe onderzoeken besproken. Ook worden onderzoeksvorstellen en de voortgang van projecten met elkaar doorgenomen en wordt gekeken naar manieren om opgedane kennis te vertalen naar producten voor het werkveld.

De Kempel neemt deel aan de overleggen van Radiant¹ over de drie zichtlijnen die zij hanteert. De informatie uit deze overleggen wordt tevens besproken in de onderzoeksoverleggen van het KOC.

Aan de hand van de gevoerde gesprekken stelt de commissie vast dat de portefeuillehouder onderzoek een stevige, waardevolle en stimulerende rol speelt in de regievoering omtrent onderzoek. De maandelijkse gezamenlijke overleggen hebben de synergie binnen het onderzoekscentrum aanzienlijk vergroot, met name daar waar het gaat om koersbepaling en peer-review. De inhoudelijke samenwerking tussen de onderzoeksthema's / lectoren binnen het onderzoekscentrum dient nog wel verder geïntensiveerd te worden, zo stelt de commissie (zie Standaard 1). In verbale zin zijn er inmiddels verbindingen, zo constateerde de commissie. Echter, gezien de beperkte omvang van het KOC – en de daarmee gepaard gaande kwetsbaarheid van een kleine organisatie – acht de commissie het verstandig om ook de inhoudelijke verbindingen te verstevigen.

3.2 Mensen en middelen

Mensen

De personele inzet voor het onderzoekscentrum bedraagt 2,2 fte. Hieronder vallen de twee lectoren, twee gepromoveerde docentonderzoekers en (niet gepromoveerde) docentonderzoekers die participeren in onderzoeksprojecten. Waar De Kempel voorheen gedurende een volledige lectoraatsperiode werkte met vaste kenniskringleden, wordt nu tevens gewerkt met een flexibele kenniskring die jaarlijks van samenstelling kan wisselen. De flexibele kenniskring wordt gevormd door docentonderzoekers. Het idee achter de flexibele kenniskring komt voort uit de wens van De Kempel om meer docenten te scholen op het gebied van onderzoeksvaardigheden (zie verder Standaard 4). Deze werkwijze levert het KOC extra onderzoekscapaciteit op, waar het aan de andere kant ook vraagt om intensieve begeleiding van de docentonderzoekers vanuit het KOC.

De inzet van personeel voor onderzoeksactiviteiten is naar de indruk van de commissie zeker niet groot. Echter, voor een kleine hogeschool als De Kempel is de aanwezigheid van twee lectoren realistisch. Het aantal gepromoveerde onderzoekers komt de commissie bescheiden voor. De commissie heeft het promotiebeleid van De Kempel bekeken en is van oordeel dat dit helderder uitgewerkt zou kunnen worden. De commissie realiseert zich dat de aanwezigheid van een promovendus, zowel financieel als ook in tijd, het nodige van De Kempel/het KOC vraagt. Aan de andere kant levert de aanwezigheid van een promovendus – mits de onderzoeksvraag goed aansluit bij de profilering van het KOC – waardevolle kennis en publiciteit op, die ook ten goede kan komen aan de hogeschool. Ook dragen promovendi bij aan de onderzoekscultuur binnen een hogeschool. De commissie raadt De Kempel dan ook aan haar promotiebeleid nog eens te beschouwen. Het uitgangspunt: "Uitgaande van gemiddelde kosten van zo'n € 150.000,- voor een promotietraject wil De Kempel maximaal één promotietraject per drie jaar starten", zou de commissie graag gepaard zien gaan van een uitspraak over de streefdoelen van de organisatie met betrekking tot promovendi, uiteraard met inachtneming van de mogelijkheden binnen De Kempel.

De commissie stelt verder vast dat de lectoren en de senior-onderzoekers zeker voldoende gekwalificeerd zijn om bij te dragen aan de realisatie van de onderzoeksambities, het uitvoeren van gedegen onderzoek en het begeleiden van docentonderzoekers.

Middelen

Het Kempelonderzoekscentrum ontvangt via verschillende wegen budget voor het uitvoeren van onderzoek. Het College van Bestuur laat weten dat de financiering van overheidswege (eerste geldstroom) in principe voldoende is om de doelen van het KOC te realiseren. Het betrof in 2017 een bedrag van € 188.800,-. De Kempel realiseert haar (onderzoeks)doelen met middelen uit de eerste geldstroom en daar waar nodig uit algemene middelen. Hierdoor is zij voor de basisactiviteiten onafhankelijk van externe financiering. De financiering vanuit het CEPM verschilt per jaar aanzienlijk.

---

¹ Radiant Lerarenopleidingen is een samenwerkingsverband van negen hogescholen met een lerarenopleiding. Binnen Radiant worden kennis en kracht voor onderwijsontwikkeling en praktijkgericht onderzoek gebundeld.

En ook de gelden die het KOC verwerft van derden, lopen sinds 2013 sterk terug. Het is echter goed, te zien dat het het KOC lukt om de afgelopen drie jaar een vrij stabiel bedrag van ongeveer € 65.000,- binnen te halen via externe financieringsbronnen. Het wel of niet hebben van een extern gefinancierde promotiebeurs maakt in budgettair opzicht ook een aanzienlijk verschil (zie figuur 4).

De tijd die de flexibele kenniskringenleden besteden aan de proeftuinen, wordt gefinancierd vanuit de reguliere onderwijsgelden/-uren.

CATEGORIE	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Eerste geldstroom	203.000	195.600	189.400	201.900	203.300	188.800
Tweede geldstroom	0	0	0	9.000	4.900	37.000
CEPM	0	34.700	67.700	17.600	5.600	25.100
Derden	6.400	36.500	14.500	9.800	8.800	2.000
Promotiebeurs		31.500	31.500	31.500	48.500	
Inkomsten naast rijksbijdrage	6.400	102.700	113.700	67.900	67.800	64.100

Figuur 4. Middelen voor onderzoek en gerealiseerde omzet (Bron: Kritische Reflectie KOC, 2018)

Om voor extra stabiliteit te zorgen met betrekking tot de financiering (en daarmee de onderzoekscapaciteit) van het KOC, geeft de commissie De Kempel/het KOC ter overweging mee om een indicator op te stellen die betrekking heeft op het minimum percentage externe financiering dat het KOC jaarlijks realiseert. Dit percentage ligt voor het KOC momenteel op ongeveer 25%. De commissie is van mening dat een externe financiering van meer dan 25%, zeker op termijn, realistisch is. Additionele financiering zou wellicht ook via het Radiant-netwerk binnen bereik kunnen komen.

3.3 Samenwerkingsverbanden

Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken met enkele externe partners van het Kempelonderzoekscentrum. Het betreft zowel partners in de vorm van schoolbesturen en leraaronderzoekers uit het regionale werkveld (primair onderwijs), als andere onderzoekscentra waarmee het KOC samenwerkt.

Het KOC kent geen expliciet benoemde 'preferred partners' met wie het een samenwerkingsovereenkomst heeft afgesloten. Het strategisch beleidsplan, de onderzoeksthema's en specifieke projecten van het KOC zijn leidend in de keuze voor samenwerkingspartners. Wat de commissie betreft is dit een legitieme keuze. Het overzicht van projecten en onderzoeksactiviteiten maakt overigens duidelijk dat er wel partners zijn waar vaker mee wordt samengewerkt. Het gaat dan met name om regionale kennisinstellingen, zoals de Open Universiteit Heerlen en de Universiteit Maastricht.

Binnen het onderzoeksthema Persoonlijk Meesterschap wordt vooral samengewerkt met partners uit het Radiant-verband, die aangesloten zijn bij het Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap (CEPM). Deze instellingen zijn formeel niet benoemd als preferred partners, maar zij kunnen in de praktijk wel als zodanig beschouwd worden.

Uit het gesprek met vertegenwoordigers uit het werkveld, waarbij ook representanten van twee Radiant-partners aanwezig waren, begreep de commissie dat het KOC een graag geziene partner is in de onderzoekswereld. Collega-lectoren uitten veel waardering voor de wijze waarop de lectoren van De Kempel hun werk uitvoeren.

Het KOC beschikt tevens over een uitgebreid netwerk van regionale basisscholen en kindcentra, bij en met wie onderzoeken worden uitgevoerd. De commissie vindt het lovenswaardig dat – om extra impact te genereren – leraren van basisscholen ook als leraaronderzoeker worden ingezet om de onderzoekende houding binnen scholen in het primair onderwijs te bevorderen (zie Standaard 4).

Conclusie

De commissie komt voor standaard 2 tot het oordeel voldoende. In haar overwegingen neemt zij mee dat het KOC op functionele wijze is ingebed in de organisatie van De Kempel; de portefeuillehouder heeft een regierol, de leden van het KOC zijn de feitelijke kartrekkers van het onderzoek en via de opleidingscoördinatoren wordt de organisatorische relatie naar het onderwijs gerealiseerd. De personele inzet van het KOC is niet royaal, maar zetten we het af tegen de grootte van de hogeschool en de ambities van het onderzoekscentrum, dan is het totaal aantal uren dat beschikbaar is voor onderzoek toereikend. Ditzelfde gaat op voor de financiële middelen van het KOC, die wellicht vergroot kunnen worden door een structureel doel te stellen waar het gaat om het binnenhalen van externe financiering. Het KOC beschikt over een groot netwerk van basisscholen en is een graag geziene partner in de onderzoekswereld.

4. KWALITEIT VAN HET ONDERZOEK

Standaard 3: Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.

Bevindingen

Het KOC hanteert bij de uitvoering van onderzoek de door de Vereniging Hogescholen aanvaarde 'Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo' (Andriessen, Onstenk, Delnooz, Smeijsters, Peij, 2010). De lectoren en senior-onderzoekers reviewen elkaars werk en houden elkaar op die manier scherp waar het gaat om naleving van de gedragscode. Zij publiceren met enige regelmaat artikelen, deels in peer-reviewed tijdschriften, en verzorgen presentaties op (internationale) conferenties waarvoor veelal geldt dat bijdragen van tevoren worden beoordeeld. Dit is een extra mechanisme om de kwaliteit van onderzoek te meten en te borgen. Ook projecten die plaatsvinden op basis van externe financiering worden door een reviewcommissie onderworpen aan peer-review. Hiernaast maken de lectoren zelf onderdeel uit van reviewcommissies, wat hen helpt de kwaliteit van hun eigen onderzoek te bewaken.

De commissie heeft de publicaties uit de gedane steekproef en de publicaties behorende bij de ketengesprekken bestudeerd. Het onderzoek dat wordt uitgevoerd, past bij het onderzoek dat aan hogescholen wordt gedaan. Het is participatief, geworteld in de praktijk en met onderzoeksvragen die relevant zijn voor de praktijk. De promotieonderzoeken van de twee senior-onderzoekers zijn kwalitatief zeker aan de maat. De kwaliteit hiervan wordt echter voor een aanzienlijk deel bepaald door (externe) promotoren. Voor de overige publicaties is de kwaliteit niet altijd geheel evident, zo stelt de commissie, wanneer de kwaliteit wordt afgemeten aan de (kwaliteit van de) tijdschriften waarin deze zijn gepubliceerd. De commissie verwijst hierbij vooral naar de praktijkpublicaties, waarin een strenge kwaliteitscontrole door middel van peer-review een minder grote rol speelt. Als aanbeveling geeft de commissie het KOC mee om te zoeken naar meer mogelijkheden / manieren om de validiteit van het verrichte onderzoek te expliciteren.

In detail heeft de commissie gekeken naar én met het KOC gesproken over twee projecten; Formatief evalueren in taaksituaties (onderzoeksthema EBO) en Onderzoek naar onderzoek in de opleiding (onderzoeksthema BLO). De commissie stelt vast dat deze onderzoekprojecten adequaat zijn uitgevoerd en voldoen aan de gedragscode en aan de normen die gelden binnen het vakgebied. Wanneer docentonderzoekers, leraaronderzoekers en/of studenten betrokken zijn bij de uitvoering van een onderzoek zorgen de lectoren en senior-onderzoekers voor begeleiding. Zij houden de kwaliteitsstandaarden in het oog en zorgen dat hier door alle onderzoekers naar wordt gehandeld. De lectoren en senioronderzoekers zijn gekwalificeerd om deze begeleidende rol te vervullen. In publicaties wordt op duidelijke en correcte wijze verslag gedaan van de doelstellingen van het onderzoek en wordt verantwoording afgelegd over de gehanteerde onderzoeksmethoden, de sterke kanten van het onderzoek en de beperkingen ervan.

De commissie wil het KOC een compliment maken voor de wijze waarop het zorgdraagt voor verslaglegging afgestemd op de doelgroep; zo zorgt zij vrijwel altijd voor een wetenschappelijk artikel voor kennisdeling met andere wetenschappers en daarnaast voor een toepassingsgericht artikel in een vakblad vergezeld van bijvoorbeeld bruikbare leskaarten.

Conclusie

De commissie weegt in haar oordeel mee dat (i) de onderzoekseenheid gebruik maakt van de onderzoeksstandaarden uit de gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo, (ii) de publicaties die zij heeft bekeken voldoen aan de gestelde normen in het vakgebied en er op correcte wijze verantwoording wordt afgelegd over de gemaakte keuzes, en (iii) de lectoren en senior-onderzoekers zorgen voor gedegen begeleiding van niet-gepromoveerde onderzoekers. Deze bevindingen leiden ertoe dat de commissie standaard 3 als 'voldoende' beoordeeld.

5. RESULTATEN EN IMPACT

Standaard 4: De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:

- de beroepspraktijk en de samenleving
- onderwijs en professionalisering
- kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.

In dit hoofdstuk evalueren we de resultaten van het Kempelonderzoekscentrum en gaan we in op de drie prestatiegebieden. Achtereenvolgens bespreken we de bijdrage aan de valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving, aan onderwijs en professionalisering en aan kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.

5.1 Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving

Doordat het Kenniscentrum niet alleen voor de beroepspraktijk werkt, maar ook nadrukkelijk samen met de (regionale) beroepspraktijk, is de doorwerking van het praktijkgerichte onderzoek in het werkveld goed geborgd. De commissie vernam van onderzoeksprojecten waarin leerkrachten uit het basisonderwijs als onderzoekers betrokken zijn bij de uitvoering van een onderzoek. Zo sprak de commissie met een leraaronderzoeker die participeert in het project Formatief evalueren in taaksituaties. In dit project leren bovenbouwleerlingen een selfassessment-tool te gebruiken om hun eigen werk formatief te toetsen en zo hun metacognitieve kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Leerkrachten van deelnemende basisscholen zijn door de lector en de senioronderzoeker getraind om de tool te gebruiken. De leraaronderzoeker ondersteunt zijn collega's bij toepassing van de tool in de dagelijkse praktijk. Hij bespreekt met collega's de manier waarop zij formatief evalueren willen inzetten in de les. Vervolgens worden opnames gemaakt van de lessen van deze collega's, die de leraaronderzoeker samen met de betreffende collega terugkijkt en evalueert. De leraaronderzoeker wordt door de lector en/of senioronderzoeker van het KOC begeleid. De commissie vernam dat de leraaronderzoeker presentaties/workshops verzorgt over de toepassing van de selfassessment-tool tijdens studiedagen van de stichting waartoe zijn basisschool behoort. Het onderzoek heeft naast wetenschappelijke kennis ook geresulteerd in een verbeterde versie van de assessment-tool, voorzien van een praktische handreiking voor leerkrachten.

De commissie beschouwt de inzet van leraaronderzoekers als een effectieve manier om extra uitvoerende onderzoekscapaciteit te genereren en de onderzoekende houding en het innoverend vermogen in basisscholen te bevorderen. De commissie heeft veel waardering voor deze werkwijze, waarmee onderzoeksprojecten qua impact naar een hoger niveau worden getild.

De commissie is onder de indruk van de werkwijze van het KOC, die gekenmerkt wordt door de ontwikkeling van praktische instrumenten voor de beroepspraktijk. Er is nadrukkelijk oog voor de valorisatie van kennis ten behoeve van de beroepspraktijk. Tijdens de visitatie zag de commissie diverse voorbeelden van relevante producten, zoals een toolbox met vraagkaarten over hoe om te gaan met professionele identiteitsspanningen. Daarnaast organiseren de onderzoekers na afloop van een onderzoek vaak een conferentie waarvoor ook het werkveld wordt uitgenodigd en verzorgt het KOC met regelmaat presentaties (op verzoek van schoolbesturen) over onderzoeksresultaten en de toepasbaarheid daarvan in de klas. De lectoren zijn gemakkelijk benaderbaar en ook de nazorg die zij aan basisscholen verlenen, wordt door het werkveld zeer gewaardeerd, zo laten de werkveldvertegenwoordigers de commissie weten.

De commissie is tevens positief over de praktijkgerichte publicaties die het KOC weet te realiseren in vakbladen, zoals PO Management, Didactief, Dialoog, De Nieuwe Meso, het Tijdschrift voor Lerarenopleiders en E-xamens – Tijdschrift voor de toetspraktijk.

5.2 Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering

Onderwijs

Het Kempelonderzoekscentrum voert opdrachten uit voor zowel scholen uit het basisonderwijs als ook voor de opleidingen binnen de eigen hogeschool en andere hogescholen met een pabo-opleiding. Op diverse manieren worden onderzoeksresultaten van het KOC geïntegreerd in het onderwijs van De Kempel.

Allereerst maakt de opleiding tot leraar basisonderwijs gebruik van de door het KOC ontwikkelde producten. Zo maken de tutores in jaar 3 gebruik van de leskaarten over professionele identiteitsspanningen om met studenten in gesprek te gaan over de aankomende grote stage die zij gaan lopen.

Het docententeam wordt daarnaast actief betrokken bij onderzoeken en promotietrajecten van de collega's die actief zijn binnen het KOC. Gedurende de promotieonderzoeken van de senior-onderzoekers hebben zij diverse keren de stand van zaken van (deel)onderzoeken gepresenteerd aan hun collega's, onder andere tijdens onderwijscafés, studiedagen en benen-op-tafel-sessies. Momenteel wordt bekeken hoe het promotieonderzoek van één van de senior-onderzoekers (dr. Monique van der Heijden), dat gaat over de leraar als change agent en in 2017 is afgerond, kan worden ingezet ten nutte van het curriculum van de bacheloropleiding.

Ook de eerder genoemde proeftuinen zijn een mooi voorbeeld van de manier waarop activiteiten van het KOC direct invloed hebben op het onderwijs van De Kempel en die tevens – op een hoger abstractieniveau – wetenschappelijke kennis opleveren. Bij de sectie Onderwijskunde is het de docenten bovendien opgevallen dat studenten die onderdeel uitmaken van de proeftuin Assessment for Learning vaker de eerste kans van de toets benutten, doordat zij gedurende de onderwijsperiode steeds feedback krijgen en continu gestimuleerd worden om 'te leren'.

Het KOC is verder betrokken bij de ontwikkeling van de onderzoekslijn van de bacheloropleiding. Teamleden van het KOC participeren in de werkgroep die nadenkt over de positie en invulling van onderzoek in het curriculum; ze trainen de afstudeertutores, zijn een kritische partner in de opbouw van de onderzoekslijn en verzorgen modules binnen het Challenge Program van De Kempel (academische lerarenopleiding i.s.m. Open Universiteit). Het onderzoeksproject 'Onderzoek naar onderzoek in de opleiding' - onder leiding van lector dr. Jeannette Geldens - levert bovendien bruikbare informatie op voor de ontwikkeling van de eigen onderzoekslijn, zo verneemt de commissie.

Aan gemotiveerde en ambitieuze bachelorstudenten biedt De Kempel de mogelijkheid om als extracurriculaire activiteit in het vierde jaar een profileringslijn te volgen. Studenten kunnen kiezen uit zes profileringslijnen, waaronder Eigentijds beoordelen in het onderwijs (EBO) en Betekenisvol leren onderwijzen (BLO). De studenten binnen een profileringslijn volgen een aantal groepsgewijze bijeenkomsten en voeren een onderzoek uit in de stagepraktijk, passend bij hun profileringslijn. De studenten worden begeleid door de lector en senior-onderzoeker bij de uitvoering van hun onderzoek. Ongeveer 10% van de studenten kiest ervoor deel te nemen aan een profileringslijn van het KOC. De studenten met wie de commissie sprak, gaven aan dat de meeste studenten die een profileringslijn volgen ook hun meesterstuk (afstudeerwerkstuk) richten op een thema dat aansluit bij de betreffende profileringslijn.

Studenten die de master Leren & Innoveren volgen, krijgen colleges en ondersteuning van onderzoekers van het KOC. Bij de beoordeling van hun masterthesis is altijd een onderzoeker van het KOC betrokken. Ook de begeleiding van masterstudenten wordt veelal verzorgd door een (andere) onderzoeker van het KOC.

Professionalisering

Het tweede spoor waarlangs de verbinding tussen onderzoek en onderwijs kan worden gerealiseerd, is door middel van de professionalisering van het eigen onderwijzend personeel ten behoeve van het onderwijs en/of de uitvoering van praktijkgericht onderzoek.

Naast de lectoren en de senioronderzoekers zijn docentonderzoekers betrokken bij de uitvoering van onderzoek door het Kempelonderzoekscentrum. Zij behoren tot de kenniskring van één van de onderzoeksthema's en zijn tevens lid van één van de onderwijsteams. Er zijn docentonderzoekers die langdurig participeren in een project, zoals in het onderzoek naar onderzoek in de opleiding en het onderzoek naar professionele identiteitsspanningen. Daarnaast wordt vanuit de opleiding tijd geboden aan docenten om binnen de eigen opleiding (sectie) een proeftuin in te richten. Dit wordt gefaciliteerd door middel van toekenning van uren voor onderzoek in de jaarcontracten. Zoals eerder benoemd, ligt aan de basis van de proeftuinen het idee van de inrichting van een flexibele kenniskring waardoor meer docenten over de jaren heen de gelegenheid hebben om zich te bekwamen in het uitvoeren van onderzoek. De proeftuinen zijn gepositioneerd in het onderzoeksthema Eigentijds beoordelen in het onderwijs. Docenten kunnen jaarlijks aangeven of zij geïnteresseerd zijn in deelname aan een proeftuin. In een proeftuin onderzoekt een docent in zijn eigen klas(sen) een specifieke vraagstelling die te maken heeft met peer-feedback (evalueren om te leren). De docenten worden bij het formuleren van de vraagstelling, het bepalen van de onderzoeksmethodiek en bij de uitvoering van het onderzoek intensief begeleid door de lector en senior-onderzoeker. Met regelmaat komen alle docentonderzoekers bij elkaar om de vorderingen te bespreken en bevindingen met elkaar uit te wisselen.

De commissie ziet dat deze opzet een scala aan positieve aspecten met zich meebrengt. Niet alleen vindt professionalisering van docenten plaats en levert het vanzelfsprekend inzichten op voor het onderzoeksthema EBO, ook draagt het bij aan de ontwikkeling van het eigen curriculum en ontwerpen docenten methoden die in het eigen onderwijs geïntegreerd worden. De docenten merken daarnaast op dat, doordat zij nu zelf aan de slag zijn met het ontwerpen van een onderzoeksvraag en het bepalen van de onderzoeksbenadering, zij nog beter in staat zijn om hun studenten in hun afstudeertrajecten te begeleiden. Zij ervaren nu zelf aan wat voor soort begeleiding zij behoefte hebben en deze ervaring gebruiken zij in de begeleiding van hun eigen studenten.

De commissie (h)erkent het succes van de proeftuinen en merkt in de gesprekken dat deelnemende docenten er enthousiast van worden. De commissie wil het KOC meegeven ervoor te waken dat het doel waarvoor de proeftuinen zijn opgezet – het ontwikkelen van de onderzoeksvaardigheden van een grotere groep docenten – niet uit het oog wordt verloren. De commissie begreep van de docentonderzoekers en de opleidingsmanagers met wie zij sprak, dat alle docenten graag 'contractverlenging' willen voor hun deelname aan een (nieuwe) proeftuin. Dit is een enorm compliment voor het KOC, maar draagt niet direct bij aan de "flexibiliteit" van de kenniskring en het verbreden van de onderzoeksvaardigheden binnen het docentenkorps. In aanvulling daarop raadt de commissie het KOC aan om in overleg met de opleidingsmanagers na te denken over en een plan op te stellen voor het realiseren van een optimale bijdrage van het KOC aan de professionalisering van het docentenkorps via de proeftuinconstructie/flexibele kenniskring.

5.3 Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Gezien de relatief beperkte personele onderzoekscapaciteit, lukt het het Kempelonderzoekscentrum om een respectabele bijdrage te leveren aan de kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein. Dit blijkt niet alleen uit de lijst met publicaties van de afgelopen jaren, maar ook uit de bijdragen die de onderzoekseenheid levert aan congressen (o.a. NRO-Congres, Onderwijs Research Dagen en Congres voor Lerarenopleiders).

De commissie constateert verder dat het promotieonderzoek dat is uitgevoerd door de senioronderzoeker (dr. Monique van der Heijden) goed is benut door de afgelopen jaren meerdere malen te presenteren en publiceren over het onderzoek 'Leraren als change agents' (deelonderzoeken). Ditzelfde geldt voor het promotieonderzoek van de senioronderzoeker (dr. Diana Baas) van EBO, die promoveerde met het proefschrift 'Assessment for learning: more than a tool'.

Conclusie

De commissie betreft in haar oordeelsvorming dat het onderzoekscentrum (i) erin slaagt om – mede door het intensief betrekken van de basisscholen bij de uitvoering van onderzoek en de ontwikkeling van praktische instrumenten – bij te dragen aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk, (ii) een relevante bijdrage levert aan de kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein en (iii) bijdraagt aan de professionalisering van een aanzienlijk aantal docentonderzoekers. Tevens constateert de commissie dat (iv) de doorwerking van de onderzoeksresultaten naar het onderwijs - via de (senior-)docentonderzoekers, via de onderzoekslijn, praktische instrumenten en de profileringslijnen – nadrukkelijk plaatsvindt. Tegelijkertijd merkt de commissie op dat de werking van de flexibele kenniskring in de gaten gehouden moet worden. Het is zonder twijfel dat de commissie standaard 4 met een goed beoordeelt, gezien de stevige impact die het onderzoekscentrum op de drie resultaatgebieden realiseert.

6. KWALITEITZORG

Standaard 5: De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Bevindingen

Het kwaliteitszorgsysteem dat wordt gehanteerd binnen de onderwijsorganisatie van De Kempel, wordt ook gebruikt binnen het KOC. Aan de basis van de kwaliteitszorgsysteem ligt het KOC Jaarplan. Dit plan komt voort uit het Onderzoeksplan 2017-2018 van het Kempelonderzoekscentrum in combinatie met de eerdergenoemde factsheet 2017-2022. De functie van het jaarplan is het plannen en monitoren van de voortgang van projecten.

De commissie heeft diverse jaarplannen bekeken, waaronder die van het huidige studiejaar 2017-2018. In het plan staan per onderzoeksthema de lopende projecten weergegeven met daarbij de activiteiten die in het komende half jaar moeten worden uitgevoerd. Halfjaarlijks wordt de stand van zaken opgemaakt en wordt de jaarplanning bijgewerkt voor de tweede helft van het studiejaar. In onderstaande tabel is een voorbeeld opgenomen van de invulling van het jaarplan voor het project proeftuinen dat behoort tot het onderzoeksthema Eigentijds beoordelen in het onderwijs en voornamelijk is gericht op het eigen opleidingsonderwijs (OO).

Activiteiten augustus – december	Kennisbenutting Strategieën en doelgroepen	Review december	Activiteiten januari – juni	Review juni	Vervolg volgend studiejaar
Evaluëren proeftuinen 15-16; bespreken consequenties voor professionaliseren opleiders	Docent-onderzoekers	Proeftuinen zijn op 13 oktober geëvalueerd met alle docentonderzoekers en CvB van De Kempel	Plan voor megaproeftuin 2018-2019 ontwikkelen. Introduceren idee megaproeftuin bij docenten.		
Uitvoeren proeftuinen 1617	Docent-onderzoeker	Docent R&W voert proeftuin uit en maakt onderzoeksopzet voor deelstudie 1	Data verzamelen. Afronden deelstudie		
	Docent-onderzoeker en wo-masterstudent	Onderzoek student Radboud is afgerond en geëvalueerd met docenten OWK en ExamenCie			
Publiceren artikel nav proeftuinen 1516	Lerarenopleiders		Schrijven artikel		
Presenteren over proeftuinen 1516 op VELON-Congres 2018	Lerarenopleiders	Proposal geschreven en geaccepteerd	Presentatie verzorgen.		

Figuur 5. Deel uit het Jaarplan 2017-2018 van het Kempelonderzoekscentrum

De activiteiten zijn voorzien van een kleur die overeenkomt met de vier gradaties in de 'ladder van kennisbenutting' (Castelijns & Vermeulen, 2017²), zoals ontwikkeld door onderzoekers van het KOC. Met dit (kleuren)systeem maakt het KOC voor zichzelf en anderen inzichtelijk welke kennisbenuttingsstrategieën op de verschillende projecten worden toegepast.

² Castelijns, J. & Vermeulen, M. (2017). Benutting van kennis uit onderzoek. Een pleidooi voor samenwerking tussen onderzoeker en eindgebruiker. *Tijdschrift voor lerarenopleiders* 38 (2), 19-30.

Naast de halfjaarlijkse evaluatie van het jaarplan, voeren de vier onderzoekers van het KOC maandelijks een gezamenlijk overleg met de portefeuillehouder onderzoek. Tijdens dit overleg wordt de stand van zaken van lopende projecten besproken en wordt gediscussieerd over wat interessante en passende calls zijn.

De evaluatie van projecten gebeurt veelal op informele wijze samen met het werkveld, zo begrijpt de commissie. Doordat onderzoeken in nauwe samenwerking met het werkveld worden uitgevoerd is er veelvuldig contact en komen eventuele problemen snel boven tafel. De lectoren en senioronderzoekers vragen voortdurend om reflectie, zo verneemt de commissie van samenwerkingspartners uit het basisonderwijs. Ook tijdens overleggen en bijeenkomsten wordt aan het werkveld gevraagd wat zij nodig hebben, waar zij tegenaan lopen en waar het KOC mee kan helpen. Dit resulteerde bijvoorbeeld in de ontwikkeling van een teamtraining voor leraaronderzoekers op het gebied van evalueren. Deze zeer nadrukkelijk gevoelde wederzijdse en persoonlijke betrokkenheid, is een uiting van kwaliteitszorg en levert concrete producten op waar het werkveld behoefte aan heeft, zo stelt de commissie vast.

De informele wijze waarop de evaluatiegesprekken met het werkveld plaatsvinden zijn wellicht inherent aan en passend bij de kleinschaligheid en het persoonlijke contact dat De Kempel voorstaat. Echter, informatie die slechts bij een persoon in de organisatie bekend is, kan een risico vormen wanneer de betreffende persoon – tijdelijk of langdurig – niet aanwezig is. In dit kader raadt de commissie het KOC aan om verslaglegging van evaluaties met het werkveld te formaliseren en objectiveren. In aanvulling hierop acht de commissie het raadzaam om de nu veelal informele evaluatiegesprekken een structureler karakter te geven en bijvoorbeeld jaarlijks met deelnemende scholen de samenwerking te evalueren.

De kwaliteit van en de tevredenheid over de onderzoekslijn wordt geëvalueerd door middel van enquêtes onder en gesprekken met studenten. Op basis van de enquêteresultaten – en de bevindingen uit het onderzoek naar onderzoek in de opleiding – wordt de onderzoekslijn waar nodig aangepast, zo stelt de commissie vast. Studenten zijn tevreden over de onderwijsbeoordelingen en de opvolging daarvan.

Conclusie

De commissie betreft in haar oordeelvorming dat het KOC maandelijks de voortgang van onderzoeksprojecten evalueert en halfjaarlijks de jaarplannen evalueert en waar nodig bijstelt. Tijdens onderzoeksprojecten staat het KOC in nauw contact met de werkveldpartners en reageert het direct op behoeften vanuit het werkveld. Aan de andere kant stelt de commissie vast dat evaluaties met werkveldpartners geformaliseerd dienen te worden ten behoeve van de transparantie en navolgbaarheid van de kwaliteitszorg en de continuïteit van het KOC.

Bovengenoemde positieve bevindingen en ontwikkelpunten in haar oordeel meewegend, komt de commissie op standaard 5 tot het oordeel 'voldaan'.

7. AANBEVELINGEN

Dit hoofdstuk bevat een opsomming van de bij de verschillende standaarden gedane aanbevelingen en suggesties.

- De commissie geeft het KOC ter overweging mee om onderling af te spreken dat bij een nader te bepalen aantal toekomstige onderzoeksprojecten erop wordt gestuurd dat de beide onderzoeksthema's betrokken zijn, om op die manier de samenwerking en het innovatieve vermogen van het onderzoekscentrum te stimuleren.
- Gezien de doelstellingen van het KOC, die sterk gericht zijn op het ontwikkelen van de beroepspraktijk en de opleiding, heeft de commissie begrip voor een kwalitatieve formulering van de prestatie-indicatoren. Gelijktijdig suggereert zij het KOC om ook een aantal kwantitatieve (SMART) indicatoren te ontwikkelen.
- In aansluiting op de vorige aanbeveling geeft de commissie het KOC mee om verslaglegging van evaluaties met het werkveld te formaliseren en objectiveren. In aanvulling hierop acht de commissie het raadzaam om de nu veelal informele evaluatiegesprekken een structureler karakter te geven en bijvoorbeeld jaarlijks met deelnemende scholen de samenwerking te evalueren.
- Om voor extra zekerheid te zorgen met betrekking tot de financiering (en daarmee de onderzoekscapaciteit) van het KOC, geeft de commissie De Kempel/het KOC ter overweging mee om een indicator op te stellen die betrekking heeft op het minimum percentage externe financiering dat het KOC jaarlijks realiseert. Dit percentage ligt voor het KOC momenteel op ongeveer 25%. De commissie is van mening dat een externe financiering van meer dan 25%, zeker op termijn, realistisch is.
- De commissie raadt het KOC aan om in overleg met de opleidingsmanagers na te denken over én een plan op te stellen voor het realiseren van een optimale bijdrage van het KOC aan de professionalisering van het docentenkorps via de proeftuinconstructie/flexibele kenniskring.
- De commissie raadt De Kempel aan haar promotiebeleid nog eens te beschouwen. Het uitgangspunt: "Uitgaande van gemiddelde kosten van zo'n € 150.000,- voor een promotietraject wil De Kempel maximaal één promotietraject per drie jaar starten", zou de commissie graag gepaard zien gaan van een uitspraak over de minimale ambities met betrekking tot promovendi.

BIJLAGE 1 Samenstelling commissie

Em. prof. dr. Wim Jochems, voorzitter

Wim Jochems studeerde psychologie en methodologie aan de Universiteit van Utrecht en promoveerde aan de Technische Universiteit Delft. In 1989 werd hij hoogleraar didactiek en onderwijsontwikkeling aan de Technische Universiteit Delft. Van 1993 tot 1998 was hij tevens faculteitsdecaan. Van 1998 tot en met 2006 was hij als hoogleraar-directeur verbonden aan de Open Universiteit. In 2006 werd hij hoogleraar-directeur aan de Technische Universiteit Eindhoven en bouwdecaan van de Eindhoven School of Education. Sinds 2015 is hij zelfstandig adviseur op het gebied van onderwijs en onderwijsonderzoek. Zowel in Delft als in Eindhoven was hij eindverantwoordelijke voor de universitaire lerarenopleidingen. Hij heeft een ruime ervaring met visitaties van met name lerarenopleidingen, zowel in Nederland als in Vlaanderen.

Dr. Jacqueline van Swet, lid

Jacqueline van Swet heeft als orthopedagoog, GZ- en klinisch psycholoog en mediator ruime ervaring in de jeugdhulpverlening. Daarnaast werkt(e) zij in het onderwijs: (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs en bij lerarenopleidingen in het hoger onderwijs. Over haar ervaringen heeft zij veel gepubliceerd in tijdschriften en in boeken. Sinds 2013 is zij als lector verbonden aan het lectoraat 'Leerkracht in Samenwerken' van Fontys Hogescholen. (Onderzoeks)thema's zijn voor haar: internationalisering, samenwerken, praktijkgericht onderzoek. Zij schreef, samen met HU-collega Lisette Munneke, het boek: *Praktijkgericht onderzoeken in het onderwijs* (Boom, 2017).

Drs. Harrie van de Ven, lid

Harrie van de Ven is zijn loopbaan lang werkzaam in het onderwijs. Hij startte ooit als leraar op de basisschool. Harrie studeerde Pedagogiek en Onderwijskunde. Na een periode in de basisschool werkte hij ondermeer als procesmanager Weer Samen Naar School, consultant en trainer, directeur Magistrum en als directeur Fontys Hogeschool Kind en Educatie, waarin onder meer de vijf Fontys pabo's zijn ondergebracht. Sinds september 2015 werkt hij weer in het basisonderwijs, dit maal als bestuursvoorzitter van Optimus Primair Onderwijs.

Inge van der Hoorn MSc, secretaris

Inge van der Hoorn is sinds 2011 werkzaam bij Hobéon. Zij is door de NVAO getraind in de rol van secretaris en is met grote regelmaat als secretaris betrokken bij opleidingsaccreditaties en onderzoeksvisitaties.

BIJLAGE 2 Programma visitatie

Programma site visit beoordeling Kempeonderzoekscentrum, Hogeschool De Kempel
Donderdag 12 april 2018

Tijd	Gesprekspartners
08.00 – 08.15	Ontvangst commissie <ul style="list-style-type: none"> - Jos Castelijns (Lector) - Jeannette Geldens (Lector) - Mark Janssen (Adviseur Personeel & Kwaliteit) - Marcel Lemmen (Lid College van Bestuur, portefeuillehouder onderzoek)
08.15 – 09.00	Commissie (ruimte K102)
09.00 – 09.30	Management <ul style="list-style-type: none"> - Robert Verbruggen (voorzitter College van Bestuur) - Marcel Lemmen (Lid College van Bestuur, portefeuillehouder onderzoek) - Jos Castelijns (Lector) - Jeannette Geldens (Lector)
09.30 – 10.15	Lectoren + (senior)onderzoekers <ul style="list-style-type: none"> - Diana Baas (gepromoveerd docentonderzoeker) - Jos Castelijns (Lector) - Jeannette Geldens (Lector) - Monique van der Heijden (gepromoveerd docentonderzoeker)
10.30- 11.15	Docentonderzoekers/kenniskringleden <ul style="list-style-type: none"> - Monique van der Heijden (gepromoveerd docentonderzoeker Leraren als change agents (BLO)) - Edith Kipping (docentonderzoeker proeftuin (EBO)) - Karel Koolen (docentonderzoeker professionele dilemma's (PM), proeftuin (EBO)) - Frans van der Maden (docentonderzoeker professionele identiteitsspanningen (PM)) - Helga van de Ven (docentonderzoeker evalueren om te leren, proeftuin (EBO), bruggenbouwers (PM))
11.30 – 12.15	Opleidingsmanagement <ul style="list-style-type: none"> - Yvonne Franzen (opleidingscoördinator) - Mark Wouters (opleidingscoördinator)
12.30 – 13.00	Studenten + alumni <ul style="list-style-type: none"> - Thijs Cost (bachelorstudenten, neemt deel aan BLO-profileringslijn) - Lette van Benthum (bachelorstudent alumna, deelgenomen aan BLO-profileringslijn) - Maud van de Vin (bachelorstudent alumna, EBO profilering) - Pauline van Aerle (bachelorstudent, neemt deel aan profilering EBO) - Kim Vlemmings (masterstudent Leren en Innoveren) - Karin Grouls (masterstudent alumna Leren en Innoveren)
13.00 – 13.45	Lunchpauze
13.45 – 14.45	Onderzoeks- of ketengesprek aan de hand van 2 voorbeeldprojecten <p>Project Formatief evalueren in taaksituaties</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jos Castelijns (projectleider) - Rob van Stiphout (basisschool 'De Rakt', leraaronderzoeker) - Nathalie Loenen (basisschool 'Coninxhof') <p>Project Onderzoek naar onderzoek in de opleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeannette Geldens (onderzoeksbegeleider / projectleider) - Sara Diederer (voorzitter sectie Onderwijskunde, lid werkgroep onderzoekslijn 2.0) - Nikki Hendriks (vierdejaars bachelorstudent)

14.45 – 15.30	Werkveld <ul style="list-style-type: none"> - Peter van de Sande (voorzitter CvB Stichting GOO, projectdeelnemer professionele identiteitsspanningen) - Elke van Berlo (invaller bij Stichting GOO, projectdeelnemster professionele identiteitsspanningen) - Laika Cortenbach (directeur OBS De Ranonkel Someren, EBO/projectcoördinator Opleidingsschool) - Daniëlle Wijnen (leraaronderzoeker EBO-netwerk) - Hans Bakker (Radiant, CHE, project professionele identiteitsspanningen) - Marjolijn Peltenburg (Radiant, Marnix Academie, projecten PM)
15.30 – 16.00	Intern overleg
16.00 – 16.30	Pending issues <ul style="list-style-type: none"> - Marcel Lemmen - Jos Castelijns - Jeannette Geldens
16.30 – 17.15	Intern overleg commissie
17.30 – 18.00	Terugkoppeling

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl